

Eindverslag

'TOS: Een onzichtbare handicap voor peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten?!'

Bachelorscriptie: Een onderzoek naar de kennis van peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten omtrent een taalontwikkelingsstoornis (TOS) en de signalering ervan.

Afstuderen praktijkgericht Onderzoek,
LOGAP02P4

Auteur: Aysenur Demircan
Studentnummer: 0932891
Groep: LOG-4A
Opleiding: Logopedie
Onderwijsinstelling: Hogeschool Rotterdam,
Instituut voor
gezondheidszorg (IVG)

Datum: 2 juni 2020
Periode: Kwartaal 3, jaar 4

Stage-instelling: Logopediepraktijk Peter
Helderop

Opdrachtgever: Anouk van der Wilk
Stagebegeleiders: Anouk van der Wilk
Peter Helderop

Eerste beoordelaar: Karin Neijenhuis
Tweede beoordelaar: Seyda Gürcan

Voorwoord

Voor u ligt de bachelorscriptie 'TOS: Een onzichtbare handicap voor peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten?!'. De studentonderzoeker heeft hier in de periode van februari 2020 tot en met juni 2020 aan gewerkt. Het praktijkgerichte onderzoek is geschreven als afstudeeropdracht voor de opleiding Logopedie aan de Hogeschool Rotterdam en in opdracht van A. van der Wilk, logopedist en mijn stagebegeleidster werkzaam bij Logopediepraktijk Peter Helderop.

In samenwerking met de opdrachtgever is er onderzoek gedaan naar de kennis van peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten van groep 1, 2 en 3 omtrent een taalontwikkelingsstoornis (TOS) en de signalering hiervan.

Bij deze wil ik mijn opdrachtgever bedanken voor de fijne begeleiding en ondersteuning gedurende het onderzoek. Daarnaast gaat mijn dank uit naar docentbegeleider vanuit de opleiding: K. Neijenhuis. Ik wil haar bedanken voor de goede begeleiding, hulp en feedback gedurende het onderzoek. Ook I. Duim, docente van de opleiding Logopedie, wil ik bedanken voor het bieden van hulp tijdens de opstelling van de casuïstiek voor het onderzoek. Tevens wil ik de deelnemers aan het onderzoek bedanken.

Ik wil in het bijzonder mijn zus bedanken voor het de support en feedback gedurende het onderzoek. Tot slot ben ik mijn familie en vriendinnen dankbaar voor hun hulp en support.

Ik wens u veel plezier met het lezen van deze scriptie!

Aysenur Demircan

Rotterdam, juni 2020

Samenvatting

Inleiding: Een taalontwikkelingsstoornis (TOS) is een stoornis waarbij de taal in de hersenen minder goed wordt verwerkt. Een kind heeft hierdoor problemen met het praten of met het begrijpen van taal. De taalontwikkeling verloopt anders dan bij leeftijdsgenoten. TOS bij kinderen kan leiden tot grote problemen in het sociale leven op latere leeftijd. Ook hebben zij een verhoogd risico op problemen in het onderwijs. Ongeveer 7% van de kinderen hebben te maken met een TOS. Sinds preventieve logopedie steeds vaker wordt geschrapd door bezuinigingsplannen, is een belangrijke rol ontstaan voor peuterspeelzalleidsters en leerkrachten: het signaleren van een TOS. De opdrachtgever merkt dat deze professionals moeite hebben met het signaleren van een TOS en niet goed weten wat een TOS inhoudt. De onderzoeksvraag luidt als volgt: 'Wat is de huidige kennis van peuterspeelzalleidsters en leerkrachten van groep 1, 2 en 3 in Vlaardingen omtrent TOS en de signalering hiervan?'.

Methode: Middels een vragenlijst is inzicht verkregen in de huidige kennis van één peuterspeelzalleidster en tien leerkrachten werkzaam op basisscholen in Vlaardingen. Ook is er een korte behoefte-inventarisatie uitgevoerd. Gesloten vragen zijn kwantitatief geanalyseerd en open vragen zijn kwalitatief geanalyseerd.

Resultaten: Er waren 11 deelnemers aan het onderzoek. Eén deelnemer was werkzaam als peuterspeelzalleidster en de overige deelnemers waren werkzaam als leerkracht. De resultaten laten zien dat de deelnemers gemiddeld een 7,0 scoren op de kennisvragen. Dit wordt als ruim voldoende beschouwd. Uit de open vragen bleek dat over het algemeen niet alle signalen van een TOS werden benoemd. Mogelijk herkennen deelnemers niet alle signalen van een TOS. Ook blijkt dat leerkrachten en de peuterspeelzalleidster weinig bekend zijn met hulpmiddelen voor de vroegsignalering. Een groot deel van de deelnemers heeft geen onderwijs gevolgd over TOS. Tot slot heeft een groot deel behoefte aan meer kennis omtrent dit onderwerp.

Conclusie: Geconcludeerd kan worden dat de huidige kennis van de deelnemers voldoende is om een TOS te signaleren. Uit de analyse blijkt echter dat gemiddeld 45% van de deelnemers niet alle signalen van een TOS beschreef in de antwoorden. Mogelijk kennen de deelnemers niet alle signalen of heeft dit te maken met het niet volledig beschrijven van een antwoord.

Aanbevelingen: De logopedisten van 'Logopediepraktijk Peter Helderop' wordt aanbevolen om een bijdrage te leveren aan kennisverspreiding over TOS. Dit kan middels een scholing, een folder en samenwerking met de professionals. Tevens kunnen de hulpmiddelen betreft vroegsignalering bekend worden gemaakt en kunnen de signalen van een TOS worden besproken. Aan de PABO wordt geadviseerd om TOS in het curriculum op te nemen. Verder onderzoek is geïndiceerd.

Verwijzing naar dit onderzoek:

Demircan, A. (2020). *'TOS: Een onzichtbare handicap voor peuterspeelzalleidsters en leerkrachten?!'*. [Bachelor onderzoek] Rotterdam: Hogeschool Rotterdam

Abstract

Introduction: A Specific Language Impairment (SLI) is a disorder in which the linguistic aspects of the brain are not being processed as usual. Consequently, a child has trouble speaking or understanding the language. Language development of children is different from that of their peers. SLI can lead to significant social problems in the later age of the child, as well as an increased risk of problems in their education. Around 7% of the children have an SLI. Nowadays, Preventive speech therapy is increasingly being scrapped due to austerity plans. A decrease of preventive speech therapy created the following important role for kindergarten and primary school teachers: signalling if a student has a developmental language disorder. The client noticed that professionals have troubles signalling a SLI on children and do not precisely know what SLI means. The research question is as followed: "What is the current knowledge of kindergarten teachers and primary school teachers of group 1, 2 and 3 in Vlaardingen about SLI and its signalling?".

Method: Through using questionnaires, insight was obtained into the current knowledge of one preschool teacher and ten teachers working in Vlaardingen. A short requirement inventory needs were also carried out. Closed questions were analysed quantitatively, and open questions were analysed qualitatively.

Results: The study includes the responses of eleven participants. One of the participants is working as a kindergarten teacher, and the other participants are working as primary school teachers. The outcome shows that the participants score an average of 7.0 on the questions. The results of the open questions tell that not all signals of SLI were identified as well as that the participants may not recognize all signals of a SLI. It also appears that teachers are little familiar with aids for early detection of speech or language problems. A big part of the participants has not received any education about this topic (SLI) before. Finally, nine out of all teachers need more knowledge about this topic.

Conclusion: In conclusion, the current knowledge of the participants is not enough to identify a student with a developmental language disorder. However, the analyses of the results show that an average of 45% of the participants did not describe all signals a SLI student can have. This can mean that the participants may not know all the signals of a SLI, or they have not fully described their answer in the questionnaire.

Recommendations: The speech and language therapists at 'Logopediepraktijk Peter Helderop' are recommended to spread more knowledge about SLI. This can be done through training, leaflets, and collaboration between the speech-language therapist and the teachers. As well as an early signalling aid can be introduced, and the signals of a SLI can be discussed. Study programs for students that want to become a primary school teacher are advised to include a SLI course in their curriculum. Finally, further research is indicated.

Inhoudsopgav

1.	Inleiding.....	6
1.1	Doelstelling.....	9
1.2	Onderzoeksvraag en deelvragen.....	9
2.	Methode.....	10
2.1	Onderzoeksontwerp.....	10
2.2	Onderzoekspopulatie.....	10
2.3	Procedure.....	10
2.3	Gegevensverzameling.....	10
2.4	Opstelling vragenlijst.....	11
2.5	Data-analyse.....	11
2.6	Ethische aspecten.....	12
4.	Resultaten.....	13
4.1	Resultaten: Algemene gegevens deelnemers.....	13
4.2	Resultaten: Specifieke vragen TOS (casuïstiek en kennisvragen).....	15
4.2.1	Casuïstiek.....	15
4.2.2	Kennisvragen.....	18
4.2.3	Rapportcijfers gebaseerd op kennisvragen en casuïstiek.....	19
4.3	Resultaten: Slotvragen behoefte-inventarisering.....	21
4.4	Resultaten: Onderwijs PABO Hogeschool Rotterdam.....	22
5.	Discussie.....	23
5.1	Proces.....	23
5.2	Inhoud.....	23
6.	Conclusie.....	25
7.	Aanbevelingen.....	26
7.1	Aanbevelingen praktijk.....	26
7.2	Aanbevelingen onderwijs PABO.....	26
7.3	Aanbevelingen vervolgonderzoek.....	26
8.	Literatuur.....	27
9.	Bijlagen.....	31
9.1	Zoekstrategie.....	31
9.1.1.	Zoektermen.....	31
9.1.2.	Databases.....	32
9.2	Informatiemail.....	37
9.3	Format vragenlijst inclusief informed consent.....	39
9.3.1.	Inleiding.....	39

9.3.2. Sectie één: Algemene vragen.....	40
9.3.3. Sectie twee: Specifieke vragen TOS.....	44
9.3.4. Sectie drie: Tot slot.....	49
9.4 Codeboom.....	50

1. Inleiding

Taalontwikkelingsstoornis

Een taalontwikkelingsstoornis (TOS) is een stoornis waarbij de taal in de hersenen minder goed wordt verwerkt, oftewel een neurocognitieve ontwikkelingsstoornis. TOS kan verdeeld worden in twee groepen. Een specifieke groep en een niet-specifieke groep. Bij een specifieke TOS wordt het woord 'specifiek' vaak weggelaten. Bij niet specifieke taalontwikkelingsstoornissen verloopt de taalontwikkeling afwijkend als gevolg van een ander probleem of omstandigheid, zoals een auditieve beperking, een andere ontwikkelingsstoornis (ADHD, ASS), een verstandelijke beperking of meertaligheid. De grenzen tussen deze twee vormen zijn vaag (Sanders, 2017). Bij de specifieke groep staat de anders verlopende taal- en spraakontwikkeling op zichzelf; er is geen duidelijke verklaring voor. Er is dus geen sprake van slechthorendheid, een lage non-verbale intelligentie of een afwijking aan de spraakorganen. Ook is er geen duidelijk aanwijsbare neurologische afwijking en geen contactstoornis. Verder staat het kind niet bloot aan extreme deprivatie of andere ongunstige taalaanbodssituaties. Een TOS kan voorkomen in zowel het taalbegrip als de taalproductie en in alle aspecten (fonologie, semantiek, (morfo)syntaxis en pragmatiek) en modaliteiten (gesproken taal, geschreven taal en gebarentaal). Hierdoor heeft een kind problemen met het praten of het begrijpen van taal. De taal- en spraakontwikkeling verloopt anders dan bij leeftijdsgenoten (Bishop, 1992; Gerrits, Beers, Bruinsma & Singer, 2017; Noordzij, 2019; NVLF, 2017).

TOS op langere termijn en het tijdig signaleren

In een recent onderzoek (Diepeveen, Dommelen, Oudesluys-Murphy, Verkerk, 2020) wordt beschreven dat TOS op kinderleeftijd zou samenhangen met persoonlijkheids- en relatieproblemen op langere termijn. Ook een ander onderzoek (Carmiggelt, 2011) toont aan dat TOS bij kinderen kan leiden tot grote problemen in het sociale leven op latere leeftijd. Vaak hebben deze kinderen ook een verhoogd risico op lees- en leerproblemen en zijn zij vaker het slachtoffer van pesten. Kinderen met TOS hebben in vergelijking met andere leeftijdsgenoten een significant hoger risico op problemen in het onderwijs. Dit is waarschijnlijk te wijten aan de zwakke taalvaardigheid. De gevolgen hiervan zijn dat kinderen achterlopen op school en minder goed meekomen in de klas (Gerrits et al., 2017). Vroegtijdige herkenning van TOS heeft hierom belangrijke voordelen. Ouders krijgen een inzicht in problemen en interventies kunnen vroegtijdig worden aangeboden. Dit geeft kinderen met TOS een grotere kans om hun potentiële capaciteiten te ontwikkelen. Aan de andere kant wordt beschreven dat men voorzichtig moet zijn met deze interpretaties (Johnson, Beitchman & Brownlie, 2010). Sommige kinderen met TOS doen het goed op school en betreden het hoger onderwijs (Durkin, Mok & Conti-Ramsden, 2014). Factoren als een laag sociaaleconomische status, bijkomende gedragsproblemen en zwakke leesvaardigheden spelen een rol in het ondervinden van problemen op oudere leeftijd. Als tijdige signalering niet plaatsvindt, is de kans op nadelige gevolgen groter doordat het minimaliseren van problemen middels logopedische interventies niet wordt gerealiseerd (Wittke & Spading, 2018).

Preventieve logopedie

Tegenwoordig wordt preventieve logopedie steeds vaker geschrappt door bezuinigingsplannen. Preventieve logopedie richt zich op het vroegtijdig signaleren van spraak- en taalstoornissen. De gemeentes waren verantwoordelijk voor de spraak-taalscreening bij 5-jarigen. In het verleden werden in veel gemeenten screenings uitgevoerd door logopedisten. Sinds de financiering in de

eerstelijnszorg is veranderd, kiest de gemeente steeds vaker voor om deze taak bij de jeugdarts onder te brengen (Bregman et al., 2011). Dit heeft tot gevolg dat de kans op vroegsignalering van spraaktaalproblemen wordt ontnomen. Om deze redenen is een belangrijke rol ontstaan voor peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten. De leerkrachten zien de kinderen vijf dagen per week. Dit betekent dat zij een belangrijke sleutelfiguur zijn voor de signalering van taalontwikkelingsproblemen en het verkrijgen van informatie over de taalvaardigheden van een kind. Hiernaast zijn gegevens van peuterspeelzalen, kinderdagverblijven, eerdere logopediebehandelingen en schoolgegevens van belang om een betere indruk te krijgen van de ontwikkeling van een kind (Verscheuren & Koomen, 2016).

Leerkrachtoordelen over de aanwezigheid van taalproblemen

De richtlijn TOS beschrijft dat ongeveer 7% van de kinderen te maken heeft met een TOS (NVLF, 2017). Volgens Tomblin, Records, Buckwalter, Zhang, Smith & O'Brien (1997) worden niet alle kinderen die voldoen aan de criteria van een TOS behandeld.

Omdat peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten een belangrijke sleutelfiguur zijn voor de signalering van taalontwikkelingsproblemen, is de vraag in hoeverre zij kunnen inschatten of een kind taalproblemen heeft. Er zijn slechts enkele studies gedaan omtrent dit onderwerp, maar de resultaten zijn volgens Dawson (2013) niet eenduidig. Zo beschrijft Dawson verschillende onderzoeken: Uit onderzoek van Gilmore en Vance (2007) blijkt dat leerkrachten uit Engeland in staat zijn het taalbegripsniveau en het niveau van de auditieve aandacht in te schatten bij 4- en 5-jarige kleuters. Bij een ander onderzoek van Williams (2006) zijn leerkrachtoordelen over de algemene taalvaardigheid van kinderen onderzocht. De resultaten toonden aan dat leerkrachten in staat zijn zwakke taalvaardigheden bij kinderen te signaleren. De resultaten van Antoniazzi, Snow en Dickson-Swift (2010) suggereren het tegenovergestelde. Uit de studie blijkt dat leerkrachten uit Australië niet goed kunnen inschatten of kinderen problemen hebben in de taalproductie. Ongeveer 60% van de kinderen met taalproductieproblemen werden niet gesignaleerd.

Uit Australisch onderzoek is tot op heden geen gevalideerd screeningsinstrument voor leerkrachten om taalontwikkelingsstoornissen bij kinderen te signaleren. Hierdoor zijn de percentages over de kwaliteit van leerkrachtoordelen niet betrouwbaar (Jessup, Ward, Cahill & Keating, 2008).

Volgens Dawson (2013) bestaat er geen standaard vragenlijst voor leerkrachten waarmee de signalering van een TOS wordt getest. Na nader onderzoek is gebleken dat in Nederland in feite geen standaard signaleringsinstrument voor leerkrachten bestaat. In de NVLF Richtlijn Logopedie bij taalontwikkelingsstoornissen (2017) wordt beschreven dat logopedisten werken met signaleringslijsten voor peuterspeelzaalleidsters of leerkrachten. Deze signaleringslijsten worden vaak door de logopedist zelf samengesteld. Wel bestaan verschillende instrumenten die kunnen helpen bij het signaleren van een TOS.

In internationale artikelen wordt over het algemeen gebruik gemaakt van zelf opgestelde instrumenten om taalproblemen te signaleren (Jessup et al., 2008; Antoniazzi et al., 2010). Of de instrumenten landelijk worden gebruikt en als standaard worden gehanteerd, is niet bekend. Ook is de vraag of internationale bevindingen geldig zijn voor de Nederlandse situatie. Het

onderwijssysteem en het screeningsbeleid komen niet overeen met die van het buitenland. Verder onderzoek is dus geïndiceerd.

Opdrachtgever

Volgens logopediste, A. van der Wilk, die werkzaam is bij Logopediepraktijk Peter Helderop in Vlaardingen zijn er problemen betreft het signaleren van TOS op een reguliere basisschool. De logopedist merkt dat sommige peuterspeelzalleidsters en leerkrachten op de basisschool waar zij werkzaam is niet goed weten wat een TOS inhoudt, hoe zij een TOS kunnen signaleren, wat het verschil is tussen 'gewone' taalproblemen en een TOS en hoe zij hiermee om kunnen gaan in de klas. De problemen die beschreven zijn worden mogelijk veroorzaakt door onvoldoende kennis over TOS bij de leerkrachten.

Belang van het onderzoek

In de eerstelijnszorg kan de logopedist ingeschakeld worden wanneer ouders of professionals twijfelen aan de spraaktaalontwikkeling. Peuterspeelzalleidsters en leerkrachten hebben echter ook voldoende kennis nodig om taalontwikkelingsproblemen te herkennen. Om deze reden is het van belang om onderzoek te doen naar welke kennis zij hebben betreft TOS en het vroegtijdig signaleren hiervan. Dit is essentieel voor zowel de stage verlenende instelling als basisscholen waarbij leerkrachten niet goed weten wat een TOS inhoudt. Aan de hand van de resultaten zullen aanbevelingen opgesteld worden omtrent dit onderwerp. De rol van de logopedist kan zijn om vragen van peuterspeelzalleidsters en leerkrachten over dit onderwerp te beantwoorden en hen te ondersteunen bij het signaleren van TOS. Het bieden van ondersteuning kan bijvoorbeeld door nauwe samenwerking tussen logopedist en leerkracht of peuterspeelzalleidster en meegeven van folders over TOS. Uit onderzoek is gebleken dat de samenwerking tussen logopediestudenten en pabostudenten leidde tot verbetering van fonologische vaardigheden bij kinderen (Wilson, McNeill, Gillon, 2019). Volgens Throneburg et al. (2000) is samenwerking tussen de logopedist en leerkracht effectief. De NVLF beschrijft in haar Position statement 'Vroegsignalering spraak-, taalproblematiek door de logopedist' (2016) dat de expertise van de logopedist op verschillende vlakken ingezet kan worden in het proces van de signalering. Ook kunnen andere professionals op dit gebied getraind worden. De professionals zijn beter op de hoogte van elkaars kennis en expertise en casussen worden samen besproken. Het is echter van belang dat er sprake is van waardering en gelijkwaardigheid tijdens de samenwerking, wil het daadwerkelijk een positieve bijdrage leveren (Batenburg & Bakker, 2009). Ook is het bij een efficiënte samenwerking van belang dat professionals open staan voor nieuwe kennis en ervaringen (Kaye & Crittenden, 2005). De focus van dit onderzoek ligt bij peuterspeelzalleidsters en leerkrachten in de onder- en middenbouw, omdat het vroegtijdig signaleren van TOS juist bij deze kinderen (twee tot zes jaar) van belang is. De spraak- en taalverwerving vindt op jonge leeftijd plaats. Hoe eerder de behandeling van TOS begint, hoe beter. Er is bewezen dat de logopedische behandeling een positief invloed heeft op het verbeteren van het taalniveau bij kinderen (Plas et al., 2003). Ook wordt de taalgevoelige periode benut (NVLF, 2016).

1.1 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is inzicht krijgen in de kennis van peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten werkzaam in de onder- en middenbouw op basisscholen in Vlaardingen omtrent TOS en de signalering hiervan. Zo kunnen gerichte aanbevelingen geformuleerd worden voor de opdrachtgever om de signalering van TOS door peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten te verbeteren.

1.2 Onderzoeksvraag en deelvragen

De onderzoeksvraag luidt als volgt:

‘Wat is de huidige kennis van peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten van groep 1, 2 en 3 in Vlaardingen omtrent TOS en de signalering hiervan?’

Deelvragen:

- Is er verschil in het kennisniveau betreft TOS tussen de peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten die werkzaam zijn op dezelfde basisschool?
- Heeft werkervaring invloed op de kennis van peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten omtrent TOS en het signaleren ervan?
- Is er verschil in het kennisniveau van peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten bij de verschillende basisscholen?

2. Methode

2.1 Onderzoeksontwerp

Er is gekozen om op kwantitatieve en kwalitatieve wijze gegevens te verzamelen. Een gemengd onderzoeksdesign verhoogt de geldigheid van de onderzoeksresultaten, dit wordt triangulatie genoemd (Verhoeven, 2011). Vanuit verschillende richtingen wordt de onderzoeksvraag beantwoord. Het kwalitatieve gedeelte van de vragenlijst heeft inzicht gegeven in waarom de deelnemers een keuze hebben gemaakt. Door het kwantitatieve onderzoek kon meer inzicht gegeven worden in hoe vaak en in welke mate bepaalde situaties voorkomen (Bakker & Van Buuren, 2014; van der Donk & van Lanen, 2015). Er is een online-vragenlijst opgesteld, hiermee kon op een snelle en efficiënte wijze een grote hoeveelheid gegevens verzameld worden. Er is gekozen voor een online-vragenlijst, omdat het gebruiksvriendelijker is dan een vragenlijst op papier. De gegevens waren eenvoudiger te verwerken, omdat resultaten direct worden weergegeven (Fischer & Julsing, 2019).

2.2 Onderzoekspopulatie

Het onderzoek is uitgevoerd bij peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten werkzaam in groep 1, 2 en 3 op verschillende basisscholen in Vlaardingen. De online-vragenlijst is opgestuurd naar 82 peuterspeelzaalleiders en leerkrachten.

Tabel 1 | Selectiecriteria onderzoekspopulatie

-	Peuterspeelzaalleidsters
-	Leerkrachten werkzaam in de onder- en middenbouw (groep 1, 2 en 3)
-	Peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten zijn werkzaam op basisscholen in Vlaardingen (in de omgeving van Logopediepraktijk Peter Helderop)

2.3 Procedure

Om de onderzoekspopulatie te bereiken, zijn de contactgegevens opgevraagd bij de logopedisten van Logopediepraktijk Peter Helderop. De logopedisten hebben een informatiemail opgestuurd naar de onderzoekspopulatie. De eerste mail is via een bekende verstuurd, omdat dit wellicht het aantal deelnemers vergroot. Vervolgens heeft de onderzoeker de informatiemail (zie bijlage 9.3) opgestuurd naar de onderzoekspopulatie. Zij hebben bedenktijd gehad voor deelname aan het onderzoek. Als laatst is een herinneringsmail opgestuurd. Hierna zijn de resultaten geanalyseerd.

2.3 Gegevensverzameling

De vragenlijst is uitgezet in *Microsoft Forms*, een online-programma om formulieren samen te stellen en te delen. In de vragenlijst zijn suggestieve vragen vermeden, zodat deelnemers niet werden geleid tot een antwoord (Fischer & Julsing, 2019). Om verder de begrijpelijkheid van de vragenlijst te waarborgen en ervoor te zorgen dat het invullen van de vragenlijst goed verloopt, is alvorens een testversie opgezet. Deze is uitgezet bij diverse personen. Drie professionals hebben feedback gegeven op de casuïstiek en de vragenlijst. Aan de hand van de verkregen feedback, zijn aanpassingen gedaan.

2.4 Opstelling vragenlijst

De vragenlijst (zie bijlage 9.3) bestaat uit zowel open- als gesloten vragen en bevat drie onderdelen:

1. Algemene gegevens deelnemers
2. Specifieke vragen TOS (casuïstiek en kennisvragen)
3. Slotvragen: behoefte-inventarisering

Om dichtbij de werkelijkheid te blijven en zo de signalering van TOS te toetsen is in onderdeel twee casuïstiek opgenomen met signalen van TOS en geen TOS (BVdatabank, 2015). Dit is gedaan met behulp van de posters 'Heeft Jos 'n TOS' (www.kentalis.nl). Dit is een gangbaar instrument om signalen van een TOS te herkennen. Per casus zijn twee tot vier signalen opgenomen die duidelijk maken dat er sprake is van wel of geen TOS. De casuïstiek zijn opgesteld met behulp van de De Signaleraar (Heusmann & van de Sande, 2007) en het Handboek Taalontwikkelingsstoornissen (Gerrits et al, 2017).

Er is gekozen om de casuïstiek te richten op kinderen tussen de 2-4 jaar (peuters), 4-6 jaar (kleuters) en 6-7 jaar (kinderen groep 3), om aan te sluiten op de deelnemers.

Tabel 2| Achtergrondinformatie casuïstiek

Casus	Label
Casus 1: Sena (2;4)	<u>Geen TOS:</u> Meertaligheid, code-mixing en taalachterstand
Casus 2: Kim (3;6)	<u>TOS:</u> Een gemiddelde intelligentie, onverstaanbaarheid, niet adequaat opvolgen van opdrachten en frustratie
Casus 3: Lisa (5;4)	<u>TOS:</u> Woordvindingsproblemen en problemen in de pragmatische vaardigheden en taalproductie
Casus 4: Sara (4;6)	<u>Geen TOS:</u> Gehoörproblemen en taalachterstand
Casus 5: Kees (7;0)	<u>Geen TOS:</u> Taalachterstand en problemen in de auditieve vaardigheden/concentratieproblemen
Casus 6: Anissa (7;4)	<u>TOS:</u> Meertaligheid en problemen in zowel moedertaal (Berbers) als tweede taal (Nederlands)

2.5 Data-analyse

Kwantitatief

De resultaten zijn per topic geanalyseerd. Alle antwoorden van sectie twee zijn geanalyseerd en er zijn tabellen en grafieken gemaakt van de resultaten. De grafieken zijn vormgegeven in een Excel-bestand. De resultaten van de tweede sectie zijn in rapportcijfers uitgedrukt. Er is een vergelijking gemaakt tussen de deelnemers en er is een oordeel gegeven over de gehele groep.

Kwalitatief

De antwoorden op de open vragen zijn gecodeerd en geordend. Opvallende bevindingen zijn benoemd en beschreven. Om de resultaten verder te kunnen interpreteren is nagevraagd wat er op de PABO in het curriculum zit betreft TOS. Dit heeft een beter inzicht gegeven in de resultaten (Bakker & Buren, 2014).

2.6 Ethische aspecten

De ethische regels stonden centraal tijdens het onderzoek (Gedragscodewetenschappelijke Integriteit, 2018; Algemene Verordening Gegevensbescherming, 2018). De deelnemer heeft toestemming verleend middels een *informed consent*. Om data zorgvuldig te analyseren, is gebruik gemaakt van Identificatienummer. De gegevens zijn niet gebruikt voor andere doeleinden. De privacy is gewaarborgd (Verhoef, Kuiper, Neijenhuis, Dekker-van Doorn & Rosendal, 2019).

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten weergegeven, die zijn verzameld aan de hand van de drie onderdelen in de vragenlijst (zie bijlage 9.3)

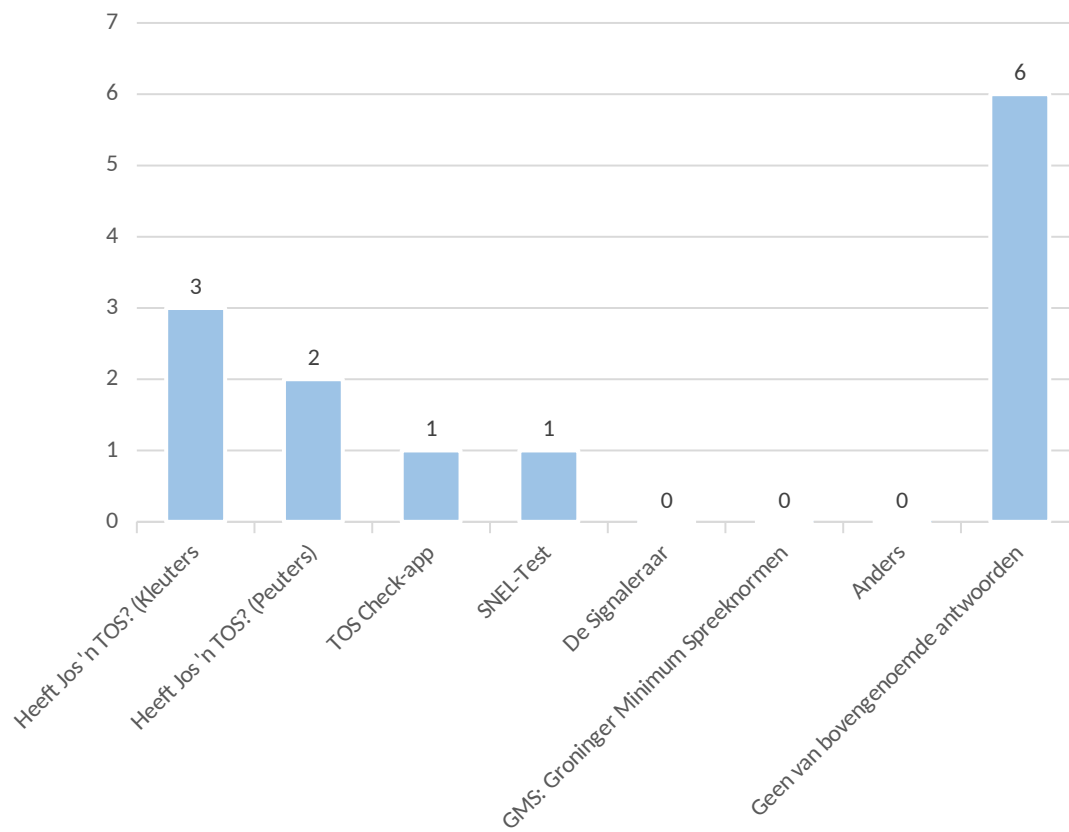
4.1 Resultaten: Algemene gegevens deelnemers

Er zijn 82 peuterspeelzaalleiders en leerkrachten benaderd. In totaal hebben 11 personen deelgenomen aan het onderzoek. Hiervan is één werkzaam als peuterspeelzaalleider en tien zijn werkzaam als leerkracht. Er is dus sprake van een responspercentage van ongeveer 13%. Acht scholen zijn benaderd voor het onderzoek. Echter, de deelnemers kwamen van vijf verschillende scholen. Hieronder is een tabel weergegeven met achtergrondgegevens van de deelnemers.

Tabel 3 | Achtergrondgegevens deelnemers

DEELNE- MERS	WERKZAAM ALS	GEEFT LES AAN GROEP	WERKZAAM OP SCHOOL	AANTAL JAREN WERKERVARING	ONDERWIJS GEVOLGD M.B.T. TOS	SCHOLING GEVOLGD M.B.T. TOS	AANTAL KINDEREN MET TOS IN DE KLAS
1	Leerkracht	1/2	School A	>10	Nee	Ja	2
2	Leerkracht	1/2	School B	>10	Nee	Nee	2
3	Peuterspeel- zaalleidster	Peuters	School A	>10	Nee	Ja	2
4	Leerkracht	1/2	School C	>10	Ja	Nee	3
5	Leerkracht	3	School E	>10	Nee	Ja	0
6	Leerkracht	1/2	School B	>10	Nee	Nee	0
7	Leerkracht	1/2	School D	>10	Nee	Ja	1
8	Leerkracht	1/2	School A	>10	Nee	Nee	2
9	Leerkracht	1/2	School A	>10	Nee	Nee	1
10	Leerkracht	3	School A	>10	Nee	Nee	0
11	Leerkracht	1/2	School A	0-2	Nee	Nee	2

Een opvallend resultaat is dat tien deelnemers meer dan 10 jaar werkervaring hebben. Eén deelnemer heeft werkervaring tussen de 0-2 jaar. Vijf deelnemers hebben een scholing gevolgd m.b.t. het onderwerp 'Taalontwikkelingsstoornissen'. Zes deelnemers hebben momenteel kinderen met een TOS in de klas. In het verleden hebben negen deelnemers een kind met TOS in de klas gehad. Er is één leerkracht die momenteel geen kind met TOS in de klas heeft en in het verleden ook geen heeft gehad. Eén leerkracht heeft tijdens de opleiding onderwijs gevolgd met betrekking tot het onderwerp 'TOS'. Zes deelnemers zijn niet bekend met hulpmiddelen op het gebied van vroegsignalering van spraak- en taalproblemen. Drie deelnemers zijn bekend met de poster van 'Heeft Jos 'n TOS?' voor kleuters, twee zijn bekend met de poster van 'Heeft Jos 'n TOS?' voor peuters, één deelnemer is bekend met de TOS Check-app en één deelnemer is bekend met de SNEL-test. Eén leerkracht is bekend met drie hulpmiddelen op het gebied van vroegsignalering van spraak- en taalproblemen. Dit is de leerkracht met een werkervaring van 0-2 jaar. De overige leerkrachten zijn elk bekend met één hulpmiddel (zie figuur 1).

Figuur 1 | bekendheid hulpmiddelen vroegsignalering spraak- en taalproblemen

4.2 Resultaten: Specifieke vragen TOS (casuïstiek en kennisvragen)

Hierop volgen de resultaten van onderdeel 2 van de vragenlijst. Als eerst worden de casuïstiek besproken. Daarop volgen de resultaten van de vier kennisvragen.

4.2.1 Casuïstiek

Tabel 4 | Resultaten casuïstiek

Casus en label	Aantal goed	Aantal fout
Casus 1: Sena <u>Geen TOS:</u> Meertaligheid, code-mixing en taalachterstand	10	1
Casus 2: Kim <u>TOS:</u> Een gemiddelde intelligentie, onverstaanbaarheid, niet adequaat opvolgen van opdrachten en frustratie	11	0
Casus 3: Lisa <u>TOS:</u> Woordvindingsproblemen en problemen in de pragmatische vaardigheden en taalproductie	9	2
Casus 4: Sara <u>Geen TOS:</u> Gehoörproblemen en taalachterstand	9	2
Casus 5: Kees <u>Geen TOS:</u> Problemen in de auditieve vaardigheden/concentratieproblemen en taalachterstand	7	4
Casus 6: Anissa <u>TOS:</u> Meertaligheid en problemen in zowel moedertaal als tweede taal	9	2

Uit tabel 4 is af te lezen dat een groot deel van de deelnemers de vragen m.b.t. casuïstiek correct heeft beantwoord. Casus 2 is volledig correct beantwoord en bij casus 5 is het totale aantal foute antwoorden het hoogst. Vooralsnog overheerst ook bij deze casus het aantal goede antwoorden.

Tabel 5 | Casuïstiek: Toelichting deelnemers

Casus	Aantal goede antwoorden	Aantal deelnemers die alle signalen hebben beschreven	Aantal deelnemers die niet alle signalen hebben beschreven	Percentage: Aantal deelnemers die niet alle signalen hebben beschreven
Casus 1	10	6	4	40%
Casus 2	11	6	5	45%
Casus 3	9	4	5	56%
Casus 4	9	9	0	0%
Casus 5	7	2	5	71%
Casus 6	9	4	5	56%
				Gemiddeld: 45%

Uit tabel 5 is af te lezen dat bij gemiddeld 45% van de deelnemers de volledigheid in het herkennen van de signalen ontbrak. Antwoorden waren vooral gebaseerd op één signaal.

Hieronder volgt eerst de bespreking van de casuïstiek waarbij geen sprake is van TOS. Daarop volgen de resultaten van de casuïstiek waarbij wel sprake is van TOS.

Casuïstiek: geen TOS (zie tabel 4)

Uit de analyse blijkt dat meer dan de helft van de deelnemers de casuïstiek op de juiste manier heeft geïnterpreteerd. Dit blijkt uit de toelichtingen in de open vragen. De deelnemers geven aan dat de signalen niet gerelateerd zijn aan een TOS. Zoals duidelijk werd in tabel 6, werden antwoorden niet altijd volledig beschreven, ondanks dat de deelnemer het correcte antwoord heeft gegeven.

Hieronder wordt één voorbeeld besproken:

Casus 1: Sena (2;4)

Geen TOS

Meertaligheid, code-mixing en taalachterstand

Deelnemer 1: "Ik denk dat zij niet geboeid is omdat ze het grootste gedeelte van de tekst niet begrijpt omdat ze de Nederlandse woorden niet kent."

De deelnemer geeft aan dat de aandacht niet gevestigd is, omdat zij moeite heeft met het begrijpen van de Nederlandse taal. Hiermee sluit de deelnemer niet aan op de antwoordsleutel: meertaligheid, code-mixing en taalachterstand. De deelnemer heeft de vraag of er sprake is van een TOS correct beantwoord. Echter, niet alle signalen zijn benoemd, waardoor de toelichting op het antwoord onvoldoende is. Hierdoor kon niet afgeleid worden of de deelnemer heeft begrepen waarom deze signalen niet bij een TOS horen.

Opvallend is dat deelnemers die hebben aangegeven dat er sprake is van een TOS en hiermee de vraag niet correct hebben beantwoord, de niet-communicatieve momenten meenemen in de redentie. Mogelijk koppelen deze deelnemers signalen die geen betrekking hebben tot de taalontwikkeling aan een TOS. Hieronder is een voorbeeld weergegeven van een toelichting:

Deelnemer 1: "Misschien is hij nerveus en plast hij daarom in zijn broek."

De deelnemer bedoelt mogelijk dat het kind zijn aandacht niet kan focussen, omdat hij aandrang heeft tot plassen. In de casus is echter beschreven dat de jongen niet zindelijk is en dit behoort niet tot de signalen van TOS.

Casuïstiek: TOS (zie tabel 4)

Uit de resultaten met betrekking tot de casuïstiek waar een TOS aanwezig is blijkt dat een groot deel van de deelnemers een TOS herkennen. In de toelichtingen maken de deelnemers veeltijds voldoende duidelijk waarom zij voor het antwoord hebben gekozen. Toch benoemen de deelnemers niet altijd alle signalen van een TOS. Hierdoor is niet duidelijk of de deelnemers de signalen in de casuïstiek niet herkennen of dat het antwoord niet volledig is geformuleerd. Hieronder volgt een voorbeeld:

Casus 2: Kim (3;6)

TOS:

Een gemiddelde intelligentie, onverstaanbaarheid, niet adequaat opvolgen van opdrachten, frustratie

Deelnemer 11: "Ze begrijpt de opdrachten niet."

In de toelichting geeft de deelnemer een onvolledig antwoord, omdat niet alle signalen zijn beschreven. Met één signaal kan niet gesproken worden van een TOS.

De deelnemers die de vragen niet correct hebben beantwoord, hebben de casus onjuist geïnterpreteerd. Dit blijkt uit de toelichtingen. Hieronder volgt een voorbeeld:

Casus 3: Lisa (5;4)

TOS:

Woordvindingsproblemen en problemen in de pragmatische vaardigheden en taalproductie

Deelnemer 7: "Het lijkt erop dat Lisa in andere patronen denkt. Ze geeft adequate antwoorden en begrijpt de vragen wel maar doordat zij andere woorden gebruikt, snappen wij haar niet."

In de casus bleek juist dat Lisa de vragen niet begreep en inadequate antwoorden gaf. Zij sprong vaak van de hak op de tak, waardoor Lisa het verhaal niet begrijpelijk kon overbrengen. De deelnemer heeft een verkeerde conclusie getrokken.

Een opvallende bevinding was dat één deelnemer drie open vragen niet heeft toegelicht door een 'punt' in de antwoordbalk te noteren. Deze resultaten interpreteren was dus niet mogelijk.

4.2.2 Kennisvragen

Tabel 6 | Kennisvragen en labels

Vragen en labels	Aantal goed	Aantal fout	Aantal deels goed (0,75 punt)	Aantal deels goed (0,67 punt)	Aantal deels goed (0,33 punt)
Vraag 1: Definitie TOS	0	11	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vraag 2: Stelling definitie TOS	7	4	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vraag 3: Signalen TOS 4-6 jaar	6	1	4	n.v.t.	n.v.t.
Vraag 4: Signalen TOS 2-4 jaar	5	1	n.v.t.	4	1

Uit de resultaten van de overige kennisvragen bleek dat deelnemers niet goed weten wat de definitie van een TOS is. De deelnemers maakten de fout m.b.t. de prognose van TOS. In tegenstelling tot vraag 1 hebben meer deelnemers een correct antwoord gegeven in vraag 2. Bij de vragen over signalen van TOS heeft ongeveer de helft van de deelnemers het antwoord volledig goed. De andere helft had het antwoord deels goed. Eén deelnemer had het antwoord fout.

4.2.3 Rapportcijfers gebaseerd op kennisvragen en casuïstiek

DEELNEMERS	RAPPORTCIJFER	SCHOOL	SCHOOL	SCHOOL	SCHOOL	SCHOOL
------------	---------------	--------	--------	--------	--------	--------

		A	B	C	D	E
DEELNEMER 1	8,0	X				
DEELNEMER 2	7,1		X			
DEELNEMER 3	6,1	X				
DEELNEMER 4	7,0			X		
DEELNEMER 5	7,1					X
DEELNEMER 6	6,3		X			
DEELNEMER 7	5,8				X	
DEELNEMER 8	7,0	X				
DEELNEMER 9	8,7	X				
DEELNEMER 10	8,0	X				
DEELNEMER 11	6,0	X				
TOTAAL AANTAL DEELNEMERS	11	6	2	1	1	1
GEMIDDELDE	7,0					

Tabel 7 | Score deelnemers

Er waren in totaal tien kennisvragen, waardoor de punten eenvoudig verdeeld werden. Voor elk correct beantwoorde vraag is 1,0 punt toegekend aan de deelnemer. In de laatste twee kennisvragen waren meerdere antwoorden mogelijk. Er waren vier antwoorden correct. Per correct antwoord werd aan de deelnemer 0,25 punten toegekend. Per incorrect antwoord en per antwoord dat mist werden er 0,25 punten afgetrokken van de totaalscore. In de laatste vraag ging het op dezelfde manier, maar dan per 0,33 punten omdat in totaal drie antwoorden correct zijn. De deelnemers scoren gemiddeld een 7,0. Dit wordt als ruim voldoende beschouwd. De rapportcijfers variëren. In de tabel is af te lezen dat zes deelnemers van school A hebben deelgenomen, twee van school B en bij de scholen C, D en E waren er per school één deelnemer. De deelnemers 1 t/m 10 hebben werkervaring van meer dan tien jaar. De scores van deze deelnemers variëren tussen de 5,8-8,7 (gemiddeld: 7,1). Deelnemer 11 heeft werkervaring tussen de 0-2 jaar. Zij heeft een score van een 6,0.

Tabel 8 | Gemiddelde score per school¹

SCHOLEN	GEMIDDELDE SCORE
SCHOOL A	7,3 (o.b.v. 6 deelnemers)
SCHOOL B	6,7 (o.b.v. 2 deelnemers)
SCHOOL C	7,0 (o.b.v. 1 deelnemer)
SCHOOL D	5,8 (o.b.v. 1 deelnemer)
SCHOOL E	7,1 (o.b.v. 1 deelnemer)

In de bovenstaande tabel zijn de gemiddelde scores per school weergegeven. Vier scholen scoren afgerond een 7,0. School D scoort afgerond een 6,0.

Tabel 9 | Gemiddelde score per groep²

GROEP	GEMIDDELDE SCORE
-------	------------------

¹ Let op: Bij scholen C, D en E gaat het om een rapportcijfer en niet om een gemiddelde score.

² Let op: Bij de peuters gaat het om een rapportcijfer en niet om een gemiddelde score.

PEUTERS	6,1 (o.b.v. 1 deelnemer)
1/2	6,7 (o.b.v. 8 deelnemers)
3	7,0 (o.b.v. 2 deelnemers)

In de bovenstaande tabel zijn de gemiddelde scores per groep weergegeven.

4.3 Resultaten: Slotvragen behoefte-inventarisering

Uit de resultaten van de behoefte-inventarisering blijkt dat negen deelnemers behoefte hebben aan meer kennis over het onderwerp 'TOS en de signalering ervan'. De deelnemers geven de volgende redenen:

Tabel 26 | Redenen deelnemers

Antwoorden	Aantal
Om het vroegtijdig te signaleren	
Om op de hoogte te blijven	
Omdat ik niet weet wat er onder TOS valt	
Omdat dit een nieuw onderwerp is voor mij	
Omdat ik een kind met TOS in de klas heb	

De deelnemers geven met name aan dat het van belang is om kennis te hebben omtrent dit onderwerp om het vroegtijdig te signaleren of om over actuele kennis te beschikken. Ook geven deelnemers aan dat zij onvoldoende kennis hebben over TOS. Hoewel de resultaten laten zien dat de onderzoekspopulatie degelijk kennis heeft omtrent het herkennen van TOS, heeft een groot deel vooralsnog behoefte aan meer kennis.

De twee deelnemers die geen behoefte hebben aan meer kennis hebben de volgende redenen gegeven:

Deelnemer 1: "Wij hebben op school logopedisten die ons van de nodige informatie voorzien."

Deelnemer 2: "Ik ga met pensioen."

In de redenering wordt niet duidelijk aan waarom er geen behoefte is aan meer kennis. Mogelijk heeft deelnemer 1 behoefte aan kennis, maar kan bij deze behoefte terecht bij een logopedist. Deelnemer 2 geeft aan de kennis niet meer nodig te hebben vanwege het pensioen. Of de deelnemers tijdens het uitoefenen van de functie behoefte hebben gehad aan meer kennis omtrent dit onderwerp is niet bekend.

De deelnemers hebben het onderzoek goed ervaren. Twee deelnemers gaven aan dat zij op deze manier bewust werden van de theorie:

Deelnemer 3: "Leuk, omdat je bewust bezig bent met de theorie mbt de taalontwikkeling van een kind."

Deelnemer 10: "Prima. Fijn om dmv een casus weer even goed na te denken over dit onderwerp."

4.4 Resultaten: Onderwijs PABO Hogeschool Rotterdam

Om informatie te krijgen over het curriculum van de PABO aan de Hogeschool Rotterdam, is er contact opgenomen met een docent van de betreffende opleiding. Hieruit bleek dat het onderwerp 'TOS' is opgenomen in het curriculum van jaar drie. De studenten lazen artikelen over de spraak- en taalontwikkeling en de stoornissen werden besproken. De studenten werden hier verder niet op getoetst. Ook blijkt dat het onderwerp vanaf volgend studiejaar (2020-2021) niet wordt opgenomen in het curriculum. Uit de resultaten van de vragenlijst blijkt dat de deelnemers die de opleiding PABO

hebben gevolgd aan de Hogeschool Rotterdam geen onderwijs hebben gevolgd m.b.t. TOS. Mogelijk wordt dit onderwerp sinds kort behandeld op de opleiding.

5. Discussie

In dit hoofdstuk worden de sterke en zwakke kanten van het onderzoek toegelicht.

5.1 Proces

De huidige onderzoeksgroep was klein en niet volledig representatief. Er hebben elf personen deelgenomen aan het onderzoek, waarvan één peuterspeelzaalleidster. Tien deelnemers hebben meer dan tien jaar werkervaring. Door een laag responspercentage (ook per school) en weinig

variatie in de functie en het aantal jaren werkervaring, is de onderzoekspopulatie erg afgebakend. Dit gaat ten koste van de generaliseerbaarheid naar alle peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten in Vlaanderen op de verschillende scholen. De externe validiteit is hierdoor laag. Het onderzoek geeft wel een goede indicatie van welke signalen de deelnemers herkennen en welke behoefte de deelnemers hebben omtrent dit onderwerp (Verhoef et al., 2019; Swaen, 2014).

Het lage responspercentage hangt vooral samen met tijdsgebrek. De vragenlijsten zijn opgestuurd naar de deelnemers en anderhalve week later moesten de resultaten geanalyseerd worden. Mogelijk was het responspercentage hoger als ik meer tijd en mogelijkheden had om het onderzoek te promoten op de betreffende scholen. Dit was in verband met de Coronacrisis helaas niet mogelijk.

Een sterk punt van dit onderzoek is dat de kennisvragen voor een deel is opgebouwd uit casussen. Volgens Lavigne, Vanderplance & Myny (2013) is een casus een beschrijving van een specifieke, realistische of waargebeurde praktijksituatie of -probleem in een bepaalde context. Hiermee is de kennis van de peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten getoetst door dichtbij de werkelijkheid te blijven, want een casus heeft als doel realiteit brengen in het beroepsleven (Gray, 1999).

Een ander verrassend en sterk punt is dat het onderzoek heeft bijgedragen aan de bewustwording omtrent de theorie en signalering van TOS. Twee deelnemers benoemden in de slotvragen dat zij d.m.v. de vragen bewust bezig waren met het onderwerp.

Ten behoeve van de betrouwbaarheid van de vragenlijst is alvorens een testversie is opgezet. Deze is ingevuld door drie professionals. Er werd onder andere getest of de routes in de vragenlijst kloppen, zodat deelnemers geen irrelevante vragen kregen. Ook werd getest of de vragen begrijpelijk waren en hoe lang de invultijd was. Hiermee is het risico op het verkrijgen van onbetrouwbare resultaten verminderd (Swaen, 2017).

5.2 Inhoud

De vragenlijst bestond uit meerkeuzevragen en een aantal open vragen. Een zwak punt is dat deelnemers hierdoor vaak alleen konden kiezen uit het gegeven antwoord. Er is dus weinig eigen inbreng gegeven (Dingemanse, 2013). De open vragen leverden de meeste informatie op, omdat de deelnemer het antwoord op de meerkeuzevraag toelicht. Toch kunnen deelnemers het lastig vinden om spontaan een antwoord te formuleren. Ook kunnen antwoorden onvolledig zijn, waardoor niet geconcludeerd kan worden of de deelnemers al haar kennis heeft ingebracht bij het formuleren van een antwoord (van der Pligt & Blankers, 2013). Ondanks dat de open vragen waren ingesteld als een vereiste vraag, heeft één deelnemer drie open vragen niet beantwoord. Deze resultaten konden hierom niet meegenomen worden in de data-analyse. Dit maakt de resultaten minder betrouwbaar op het vlak volledigheid. Bij het interpreteren van de resultaten is hier rekening mee gehouden, door niet meteen te concluderen dat deelnemers niet de signalen van TOS kennen. Mogelijk zouden bepaalde vragen beter uitgevraagd worden middels een semigestructureerd interview (Dingemanse, 2018).

In de kennisvragen is een vraag opgenomen over de definitie van TOS. Geen enkele deelnemer heeft deze vraag correct beantwoord. Om deze reden is deze vraag opnieuw bekeken om eventuele misverstanden op te sporen. Mogelijk hebben deelnemers de vraag niet goed gelezen. De

deelnemers maakten de fout met betrekking tot de prognose. De deelnemers kozen voor het antwoord waarin werd beschreven dat TOS een goede prognose heeft als taalinput wordt verbeterd. Extra taalinput heeft een positief effect op de taalontwikkeling als er sprake is van een achterstand. Er is geen sprake van een stoornis. Snowling, Duff, Nash en Hulme (2015) beschrijven dat een tijdelijke taalachterstand opgelost kan worden. In tegenstelling tot een TOS, waarbij de stoornis niet herstelt. Er vindt geen spontaan herstel plaats. Hierom is de prognose van een TOS niet gunstig. Uit onderzoek blijkt dat 75% van de kinderen met een TOS op 12-jarige leeftijd weinig herstel hadden (Beitchman et al., 1994). Mogelijk hebben deelnemers dit geïnterpreteerd op een andere manier. Elk kind heeft zijn/haar eigen plafond en hier wordt naartoe gewerkt, maar de stoornis gaat niet weg. Dit maakt het onderscheid tussen een taalachterstand en een TOS (Gerrits et al., 2017). Omdat andere vragen m.b.t. TOS over het algemeen correct werden beantwoord, betekent dit niet dat de deelnemers geen kennis hebben over dit onderwerp.

Uit de resultaten blijkt dat casus 5 opvallend slecht is gemaakt in vergelijking met de andere casuïstiek. Dit hangt mogelijk samen met dat de signalen in de casus lijken op signalen van een TOS. De deelnemers moesten een TOS uitsluiten op basis van één signaal dat duidt op een taalachterstand: Er is sprake van een goede prognose doordat het taalaanbod is verbeterd (NCJ, 2018).

Uit literatuurstudie is gebleken dat resultaten op het gebied van het kennisniveau van leerkrachten over TOS niet eenduidig zijn. Twee internationale onderzoeken hebben aangetoond dat leerkrachten in staat zijn taalproblemen in te schatten (Williams, 2006; Gillmore en Vance, 2010). Een ander onderzoek suggereerde het tegenovergestelde (Antiazzi et al., 2010). De resultaten van mijn onderzoek komen het meest overeen met de eerste twee onderzoeken. Deze studies hebben echter een andere methode gebruikt om het kennisniveau te onderzoeken. Ook zijn de resultaten gebaseerd op internationale bevindingen. Door verschillen in de methode en onderzoekspopulatie, zijn de resultaten niet goed vergelijkbaar.

6. Conclusie

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksvraag beantwoord:

'Wat is de huidige kennis van peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten van groep 1, 2 en 3 in Vlaardingen omtrent TOS en de signalering hiervan?

Is er verschil in het kennisniveau betreft TOS tussen de peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten die werkzaam zijn op dezelfde basisschool?

De rapportcijfers tonen aan dat er verschil is in het kennisniveau tussen de professionals van school A en B. Dit onderzoek kon niet bij alle scholen aantonen of er verschil is in het kennisniveau tussen leerkrachten of peuterspeelzaalleiders die werken op dezelfde basisschool, omdat de overige scholen slechts één deelnemer hadden.

Heeft werkervaring invloed op de kennis van peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten omtrent TOS en het signaleren ervan?

Aan het onderzoek hebben negen leerkrachten en één peuterspeelzaalleidster met meer dan 10 jaar werkervaring deelgenomen. Eén leerkracht heeft 0-2 jaar werkervaring. De leerkrachten met een werkervaring van meer dan 10 jaar komen uit op een gemiddelde score van 7,1, waarbij de scores variëren tussen de 5,8 en de 8,7. De leerkracht met een werkervaring van 0-2 jaar scoort een 6,0. Bij deze deelvraag is het niet mogelijk om een goed antwoord te formuleren, omdat de resultaten hier niet toereikend voor zijn. Een leerkracht vergelijken met een groep van tien is niet representatief.

Is er verschil in het kennisniveau van peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten bij de verschillende basisscholen?

Uit resultaten blijkt dat de verschillen tussen de scholen niet groot zijn. Over het algemeen komen de scholen gemiddeld afgerond uit op een 7,0. Er is één school die afgerond uit komt op een 6,0. Er kan niet geconcludeerd worden of er verschil is in het kennisniveau. Het aantal deelnemers per school is te klein om de gemiddeldes te vergelijken.

Conclusie:

Uit de resultaten blijkt dat de huidige kennis van de deelnemers voldoende is om TOS te signaleren. De deelnemers scoren gemiddeld een 7,0 en dit wordt als ruim voldoende beschouwd. In de antwoorden bleek echter dat gemiddeld 45% van de deelnemers niet alle signalen van een TOS benoemt. Een kanttekening is dat antwoorden mogelijk niet volledig zijn beschreven, waardoor de resultaten minder betrouwbaar zijn. Ook blijkt dat een groot deel behoefte heeft aan meer kennis. Eén deelnemer heeft onderwijs gevolgd m.b.t. TOS. Mogelijk zijn deelnemers dus onvoldoende geschoold. Tot slot zijn de resultaten gebaseerd op een niet representatieve groep, waardoor deze niet gegeneraliseerd kunnen worden naar alle peuterspeelzaalleiders en leerkrachten in Vlaardingen.

7. Aanbevelingen

Op basis van voorgaande hoofdstukken zijn de volgende aanbevelingen tot stand gekomen:

7.1 Aanbevelingen praktijk

Voor de logopedisten van 'Logopediepraktijk Peter Helderop' wordt aanbevolen om een actieve bijdrage te leveren in het bekend maken van hulpmiddelen (zie figuur 1) voor de vroegsignalering van

taalproblemen. Uit het onderzoek is gebleken dat een groot deel van de onderzoekspopulatie hier niet bekend mee is.

Ook wordt aanbevolen om folders te verspreiden over TOS, voor meer gewaarwording onder peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten. Het is belangrijk om het taalniveau af te stemmen op de doelgroep. Tevens is een (online) scholing over dit onderwerp geschikt om de kennis van de onderzoekspopulatie te vergroten. Hierbij kan de logopedist de casussen die zijn opgenomen in de vragenlijst bespreken met de peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten. De signalen die wel en niet behoren tot een TOS worden toegelicht door de logopedist.

Verder is het van belang om nauw samen te werken met de peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten. Zo zijn de professionals beter op de hoogte van elkaars kennis en expertise. Ook kunnen dan casussen samen worden besproken. Het is hierbij van belang dat er gelijkwaardigheid is tussen de professionals.

7.2 Aanbevelingen onderwijs PABO

Omdat leerkrachten een belangrijke sleutelfiguur zijn voor het signaleren van taalproblemen, wordt de PABO aan de Hogeschool Rotterdam aanbevolen om het onderwerp TOS volgend schooljaar niet uit het curriculum te halen. Het is bijvoorbeeld mogelijk om een gastcollege aan te bieden door een logopedist. Het is van belang om een actieve bijdrage te leveren aan de kwaliteit van kennis bij beroepsprofessionals al tijdens de opleiding.

7.3 Aanbevelingen vervolgonderzoek

Tot slot is het advies om dit onderzoek breder voort te zetten gezien dit een bijdrage kan leveren aan de verbetering van de kennis van peuterspeelzaalleidsters en leerkrachten omtrent dit onderwerp. Dit onderzoek is uitgevoerd bij basisscholen in Vlaardingen. Het is wenselijk eenzelfde onderzoek opnieuw uit te voeren bij meerdere basisscholen in verschillende steden. Ook is het interessant om naast het regulier basisonderwijs, het speciaal basisonderwijs te betrekken bij het onderzoek. Om de betrouwbaarheid te vergroten en generaliseerbaarheid van de gegevens mogelijk te maken, dient het onderzoek bij een grotere groep uitgevoerd te worden. Ook is het mogelijk om het onderzoek uit te voeren middels een interview. Mogelijk geven resultaten dan een beter inzicht, omdat er doorgevraagd kan worden waardoor antwoorden vollediger zijn dan in een vragenlijst.

Een ander interessant onderzoek kan zijn om de werkelijke toepassing van het signaleren van TOS te onderzoeken. Een kind met TOS of zonder TOS kan in contact gebracht worden met een peuterspeelzaalleidster of leerkracht. De onderzoeker kan de peuterspeelzaalleidster en leerkracht vragen stellen over welke signalen zij herkennen en of er mogelijk sprake is van een TOS.

8. Literatuur

Algemeen Verordening Gegevensbescherming (AVG). (2018). Opgehaald op april 1, 2020 van:

<https://www.ccmo.nl/onderzoekers/wet-en-regelgeving-voor-medisch-wetenschappelijk-onderzoek/wetten/algemene-verordening-gegevensbescherming-avg>

Antoniazzi, D., Snow, P., & Dickson-Swift, V. (2010). Teacher identification of children at risk for language impairment in the first year of school. *International Journal of Speech-Language Pathology*, 12, 244-252.

Bakker, E., van Buuren, H. (2014). *Onderzoek in de gezondheidszorg*. Noordhoff Uitgeverij van Noordhoff: Groningen/ Houten. Tweede druk.

Batenburg, R.S., Hopman, E.P.C. & Bakker, D.H. de. (2009). *Organisatorische samenwerkingsverbanden binnen de eerstelijns- een verkenning*. Nivel. Geraadpleegd op 5 juni 2020, van <http://www.nivel.nl/sites/default/files/bestanden/Rapport-Organisatorische-samenwerkingsverbanden-eerste-lijn.pdf>

Beitchman, J.H., Brownlie, E.B., Inglis, A., Wild, J., Mathews, R., Schachter, D., Lancee, W. (1994). Seven year follow-up of speech/language impaired and control children. Speech/language stability and outcome. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 33(9), 1323-1330.

Gerrits, E. (2017). *Handboek taalontwikkelingsstoornissen*. Uitgeverij Coutinho.

Bishop, D.V.M. (1992). The underlying nature of specific language impairment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 33, 3-66.

BV Databank (2015). Casussen en de casemethode. Geraadpleegd op 29 mei 2020 op <https://www.bvdatabank.be/node/60>

Carmiggelt, B. (2011). Jgz wil spraak- en taalstoornis vroeg opsporen en behandelen. *Jeugd en Co Kennis*, 5, 55.

Dawson, A. H. (2013). *De kwaliteit van leerkrachtoordelen over de aanwezigheid van taalbegripsproblemen bij kleuters* (Master's thesis).

Diepeveen, F.B., Dommelen, van P., Oudesluys-Murphy, A.M., Verkerk, P.H. (2020). Beknopt instrument om kinderen met een taalontwikkelingsstoornis tijdig te herkennen. *JGZ Tijdschrift voor jeugdgezondheidszorg*, 52, 20 - 25.

Dingemanse, K. (2013). *Interview & enquête in je scriptie*. Geraadpleegd op 5 juni 2020, van: <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/interview-enquete-in-je-scriptie/>

Dingemanse, K. (2018). *Soorten interviews*. Geraadpleegd op 5 juni 2020, van: <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/soorten-interviews/>

Durking, K., Mok, P.L.H. & Conti-Ramsden, G. (2015). Core subjects at the end of primary school: identifying and explaining relative strengths of children with specific language impairment (SLI). *International Journal of Language & Communication Disorders*, 50, 2, 226 - 240.

Fischer, T. & Julsing, M. (2019). *Onderzoek doen!* Groningen: Noordhoff Uitgevers.

Gerrits, E., Beers, M., Bruinsma, G. & Singer, I. (2017). *Handboek Taalontwikkelingsstoornissen*. Bussum: Coutinho.

Gilmore, J., & Vance, M. (2007). Teacher ratings of children's listening difficulties. *Child Language Teaching and Therapy*, 23, 133-156.

Gray, J.A. (1999). How to get more out of case studies. Geraadpleegd op 30 mei 2020 op <https://www.timeshighereducation.com/news/how-to-get-more-out-of-casuïstiektudies/145038.article>

Heusmann, E. & van de Sande, I. (2007). *De Signaleraar: Logopedische informatie voor leerkrachten in het basisonderwijs* [CD-ROM] (2^e druk). De Signaleraar: n.n.b.

Hol, A. (2019). De Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit 2018. *Justitiele Verkenningen*, 45(2).

Jessup, B., Ward, E., Cahill, L. & Keating, D. (2008). Teacher identification of speech and language impairment in kindergarten students using the Kindergarten Development Check. *International Journal of Speech-Language Pathology*, 10(6), 449 – 459.

Johnson, C. J., Beitchman, J. H. & Brownlie, E. B. (2010). Twenty-year follow-up of children with and without speech– language impairments: family, educational, occupational, and quality of life outcomes. *American Journal of Speech–Language Pathology*, 19, 51–65.

Julien, M.M.R. (2013). *Taalstoornissen bij meertalige kinderen: Diagnose en behandeling*. Amsterdam: Harcourt.

Kaye, L.W. & Crittenden, J.A. (2005). Playing well with others – Interdisciplinary collaboration at a center on aging. *Social Work Today*, 5, 34-37

Kind en Taal. (2017). SNEL. Geraadpleegd op 2 juni 2020, van <https://www.kindentaal.nl/snel>

Lavigne E., Vanderplancke T., Myny D. (2013). Het gebruik van casussen: literatuurstudie. Geraadpleegd op 29 mei 2020 op https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/427645/1/LavigneVanderplanckeMyny_Lite_ratuurstudie+casussen_20130822.pdf

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2008). Substitutie van zorg (Brief van de minister van VWS). Kenmerk CZ/FBI 2861735. Den Haag: Ministerie van VWS

NCJ (2018). *Richtlijn: Taalontwikkeling*. Utrecht: Nederlands Centrum Jeugdgezondheid.

Noordzij, F. (2019). "Herken TOS!." *Kinderopvang*, 29, 24 - 26.

NVLF. (2017). *Richtlijn Logopedie bij taalontwikkelingsstoornissen*. Woerden: Nederlandse Vereniging voor Logopedie en Foniatrie.

NVLF (2016). *Position statement Preventieve logopedie*. Woerden: Nederlandse Vereniging voor Logopedie en Foniatrie.

Plas, M., Boer, M. de, Hofhuis, H. et al. (2003). *Logopedie in de extramurale gezondheidszorg: stand van zaken in 2002*. Utrecht: NIVEL

Sanders, B. (2017). *Taalontwikkelingsstoornissen in de klas. Praktische handelingsadviezen en tips*. Houten: Lannoo-campus.

Snowling, M. J., Duff, F. J., Nash, H. M., & Hulme, C. (2016). Language profiles and literacy outcomes of children with resolving, emerging, or persisting language impairments. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 57(12), 1360-1369.

Swaen, B. (2017). *Validiteit en betrouwbaarheid in een enquête*. Geraadpleegd op 5 juni 2020, van: <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/validiteit-en-betrouwbaarheid-een-enquete/>

Swaen, B. (2014). *Wat is externe validiteit?* Geraadpleegd op 5 juni 2020, van: <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/externe-validiteit/>

Thronenburg, R.N., Calvert, L.K., Sturm, J.J., Paramboulas, A.A. & Paul, P.J. (2000). A comparison of service delivery models. Effects on curricular vocabulary skills in the school setting. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 9(1), 10-20.

Tomblin, J. B., Records, N. L., Buckwalter, P., Zhang, X., Smith, E., & O'Brien, M. (1997). Prevalence of specific language impairment in kindergarten children. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 40, 1245-1260.

Van der Donk, C. & van Lanen, B. (2015). *Praktijkgericht onderzoek in Zorg en Welzijn*. Bussum: Coutinho.

Van der Pligt, J. & Blankers, M. (2013). *Survey-onderzoek. De meting en attitudes van gedrag*. Den Haag: Boom Lemma.

Verhoef, J., Kuiper, C., Neijenhuis, K., Dekker-van Doorn, C., Rosendal, H. (2019). *Zorgbasics Praktijkgericht onderzoek*. Amsterdam: BoomLemma Uitgevers.

Verhoeven, N. (2011). *Wat is onderzoek*. Den Haag: BoomLemma uitgevers.

Verscheuren, K & Koomen, H. (2016). *Handboek Diagnostiek in de leerlingenbegeleiding: Kind en context*. Antwerpen: Garant.

Williams, C. (2006). Teacher judgements of the language skills of children in the early years of schooling. *Child Language Teaching and Therapy*, 22, 135- 154.

Wilson, L., McNeill, B.C., Gillon, G.T. (2019). Inter-professional education of prospective speech-language therapists and primary school teachers through shared professional practice placements. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 52(4), 426 - 439.

Wittke, K. & Spaulding, T.J. (2018). Which preschool children with specific language impairment receive language intervention? *Language, Speech and Hearing Services in Schools*, 49, 59-71.

Zink, I. (2013). *Protocollering van diagnostiek bij problemen in de spraak- en/of taalontwikkeling*. Antwerpen: Experticeentrum Code.

9. Bijlagen

9.1 Zoekstrategie

9.1.1. Zoektermen

	Vraag 1	Vraag 2	vraag 3	Vraag 4
Elementen literatuurvragen	Wat is er bekend over het kennisniveau van leerkrachten betreft TOS?	Wat is er bekend over TOS in het onderwijs?	Wat is er bekend over de (vroegtijdige) signalering van TOS (in het onderwijs)?	Wat is het nut van vroegsignalering van TOS?
Zoektermen	Nederlands:	Nederlands:	Nederlands:	Nederlands:

	TOS Taalontwikkelingsstoornis Taalproblemen Signalering Vroegtijdig signaleren Herkennen Tijdig herkennen Tijdig signaleren Onderwijs Leerkrachten Kennis Kennisniveau Oordeel Engels: SLI Specific language impairment Language impairment Language development disorder Developmental language disorder/ DLD Teacher(s) Teacher judgements Teacher ratings Teacher identification	TOS Taalontwikkelingsstoornis Taalproblemen Taalontwikkelingsproblemen Onderwijs School Les Educatie Primair onderwijs Basisonderwijs Engels: Specific language impairment/SLI Language impairment Language development disorder Developmental language disorder/ DLD Education School The teaching/lesson/tuition Teacher(s) Teacher judgements Teacher ratings	TOS Taalontwikkelingsstoornis Taalproblemen Signalering Vroegtijdig signaleren Herkennen Tijdig herkennen Tijdig signaleren Onderwijs School Educatie Engels: Specific language impairment/SLI Language impairment Language development disorder Developmental language disorder/ DLD Diagnosis/Identification Early diagnosis/identification Teacher(s) Teacher judgements Teacher ratings	Voordelen/nut/effect vroegsignalering Tijdig signaleren/herkennen TOS/ Taalontwikkelingsstoornis/Taalproblemen Engels: Benefits of early diagnosis/identification of SLI/ Specific language impairment/ Language impairment/ Language development disorder
--	---	--	---	--

9.1.2. Databases

Zoektermen / zoekstring	Database	Hits	Opmerkingen over de relevantie etc.
Wat is er bekend over de signalering van TOS (in het onderwijs)?			
Taalontwikkelingsstoornis	SpringerLink Language: Dutch	63	Te breed.
Taalontwikkelingsstoornis	SpringerLink Language: Dutch Type: Artikel	30	Relevant artikel. 1. Diepeveen, Dommelen, Oudesluys-Murphy & Verkerk, 2020)

Taalontwikkelingsstoornis AND signalering	SpringerLink Language: Dutch Type: Artikel	11	Relevante artikelen. 1. Diepeveen, Dommelen, Oudesluys-Murphy & Verkerk, 2020 2. Carmiggelt, 2011.
Taalontwikkelingsstoornis AND tijdig	SpringerLink Language: Dutch Type: Artikel	4	1 relevant artikel. 1. Diepeveen, Dommelen, Oudesluys-Murphy & Verkerk, 2020.
TOS herkennen	SpringerLink Language: Dutch Type: Artikel	11	1 relevante artikelen 1. Diepeveen, Dusseldorp, Carmiggelt, Uilenburg, Verkerk, 2020.
Taalontwikkelingsstoornis AND onderwijs	SpringerLink Language: Dutch Type: Artikel	13	Irrelevante artikelen.
Wat is er bekend over het kennisniveau van leerkrachten betreft TOS?			
Kennis leerkrachten taalproblemen	Google Scholar	1160	Te breed.
Kennis leerkrachten taalproblemen	Google Scholar Periode: sinds 2012	463	Te breed.
Kennis leerkrachten TOS	Google Scholar Periode: sinds 2012	78	Irrelevante artikelen.
Leerkrachtoordelen taalproblemen	Google Scholar Periode: sinds 2012	11	1 relevant artikel: 1. Dawson, 2013.
Sneeuwbaaleffect			Relevante rtikelen: 1. Gillmore en Vance, 2007. 2. Williams, 2006. 3. Antoniari, Snow & Dickson, 2010. 4. Martin, 2005. 5. Güsel, Bosman & Verhoeven, 2006.
Kennis leerkracht AND taalproblemen	SpringerLink	29	Irrelevante artikelen.
Teacher rating AND SLI	SpringerLink	63	Irrelevante artikelen.
SLI	CINAHL	1299	Te breed.
SLI	CINAHL Publicatiedatum:	1000	Te breed

	vanaf 2010		
SLI	CINAHL Publicatiedatum: vanaf 2010 Filter: Academische artikelen	980	Te breed.
Teacher AND SLI	CINHAHL	40	Te veel oude artikelen. Mogelijk relevante artikelen tussen de resultaten.
Teacher AND SLI	CINAHL Publicatiedatum: vanaf 2011 Filter: Academische artikelen	17	Mogelijk relevante artikelen. Veel artikelen die gaan over het beoordelen van gedrag. Deze artikelen uitsluiten.
Teacher AND SLI NOT Behaviour	CINAHL Publicatiedatum: vanaf 2011 Filter: Academische artikelen	9	Relevante artikelen: 1. Wittke & Spaulding, 2018. 2. Durking, Mok, & Conti-Ramsden, 2015.
Sneeuwbaaleffect			Artikel: 1. Johnson, Beitchman & Brownlie, 2010.
Teacher ratings AND SLI	CINAHL	15	Mogelijk relevante artikelen. Verder afbakenen.
Teacher ratings AND SLI	CINAHL Publicatiedatum: vanaf 2010 Filter: Academische artikelen	8	Irrelevante artikelen. Voornamelijk artikelen over leerkrachtoordelen over het gedrag van kinderen met TOS.
teacher ratings AND SLI NOT behavior	CINAHL	3	Irrelevante artikelen.
Teacher ratings AND Language impairment	CINAHL	24	Eerder gevonden relevant artikel: 1. Antoniazzi, Snow, & Dickson-Swift, 2010.
Teacher identification AND Language impairment	CINAHL	5	Eerder gevonden relevante artikelen: 1. Antoniazzi, Snow, & Dickson-Swift, 2010. 2. Jessup, Ward, Cahill & Keating, 2008.

Sneeuwbaaleffect			Artikel: 1. Wilson, McNeill, Gillon, 2019.
SLI	MEDLINE Complete	2404	Te breed, te veel artikelen.
SLI AND Teacher	MEDLINE Complete	38	Te breed.
SLI AND Teacher	MEDLINE Complete Child: preschool 2-5 years	30	Te breed.
SLI AND Teacher	MEDLINE Complete Publicatiedatum: vanaf 2012 Doelgroep: Child: preschool 2-5 years	6	Irrelevante artikelen.
Teacher judgments	MEDLINE Complete	96	Irrelevante artikelen, hebben geen betrekking tot TOS.
Teacher judgments AND SLI	MEDLINE Complete	19	Mogelijk relevante artikelen, afbakenen.
Teacher judgments AND SLI	MEDLINE Complete Filter: Doelgroep: Preschool: 2-5 years	6	Irrelevante artikelen.
Teacher judgments AND Language impairment	MEDLINE Complete	2	Irrelevante artikelen.
Teacher identification of language impairment	MEDLINE Complete	2	Eerder gevonden relevante artikelen: - Jessup, B., Ward, E., Cahill, L. & Keating, D. (2008). - Antoniazzi, D., Snow, P. & Dickson-Swift, V. (2010).
Teacher identification of DLD	MEDLINE Complete	0	
Teacher identification AND SLI	PubMed	31569	Te breed, te veel artikelen.

Teacher identification AND SLI OR language impairment AND CHILD*	PubMed	31569	Te breed, te veel artikelen.
Teacher identification AND SLI OR language impairment AND CHILD*	PubMed Filters: Publicatiedatum: <5 jaar	6342	Te breed, te veel artikelen.
Teacher identification AND SLI OR language impairment AND CHILD*	PubMed Filters: Publicatiedatum: <5 jaar Beschikbaarheid: Free full tekst Doelgroep: Humans Child: birth-18 years	1796	Te breed, te veel artikelen. Eerste pagina bevat irrelevante artikelen.
Teacher identification AND SLI OR language impairment AND CHILD* NOT behaviour	PubMed Filters: Publicatiedatum: <5 jaar Beschikbaarheid: Free full tekst Doelgroep: Humans Child: birth-18 years	977	Geen relevante artikelen.
Teacher judgments of SLI OR language impairment	PubMed Filters: Publicatiedatum: <5 jaar Beschikbaarheid: Free full tekst Doelgroep: Humans Child: birth-18 years	2121	Te breed, te veel resultaten en irrelevante artikelen.
Teacher AND specific language impairment OR SLI	PubMed Filters: Publicatiedatum: <10 jaar Beschikbaarheid: Free full tekst Doelgroep: Humans Child: birth-18 years	3	Irrelevante artikelen.

Sneeuwbaaleffect			Artikel: 1. Wittke, K. & Spaulding, T.J. (2018).
------------------	--	--	---

9.2 Informatiemail

Eerste mail:

Betreft: Studentonderzoek

Geachte leerkracht,

In het kader van mijn bachelorscriptie Logopedie aan de Hogeschool Rotterdam doe ik onderzoek naar kennis omtrent TOS (taalontwikkelingsstoornis) en de signalering hiervan in het basisonderwijs in Vlaardingen. In samenwerking met mijn huidige stagebegeleidster, A. van der Wilk, die werkzaam is bij logopediepraktijk Peter Helderop, rees de vraag om hier onderzoek naar te doen. Tegenwoordig wordt preventieve logopedie steeds vaker geschrappt vanwege bezuinigingsmaatregelen. Hierdoor hebben leerkrachten een belangrijkere rol gekregen. Het doel van dit onderzoek is een beter beeld krijgen van de kennis, ervaring en

de mening van leerkrachten omtrent dit onderwerp. Aan de hand van de resultaten worden gerichte aanbevelingen geformuleerd, zodat kinderen met een TOS (taalontwikkelingsstoornis) vroegtijdig worden gesignaleerd. Omdat het gaat om vroegtijdig signaleren, zijn leerkrachten van de peutergroepen en groep 1, 2 en 3 uitgenodigd voor deelname aan het onderzoek.

Uw medewerking wordt zeer op prijs gesteld. Gegevens worden strikt vertrouwelijk en anoniem verwerkt. Het onderzoek is geheel anoniem. Binnenkort zal ik jullie een tweede mail sturen. Hierin wordt de link naar de online vragenlijst toegevoegd. Wij hopen op uw medewerking en danken u alvast ten zeerste. Voor verdere informatie en/of vragen kunt u mij mailen.

Alvast hartelijk dank,

Aysenur Demircan
Studente Logopedie

Tweede mail:

Betreft: Studentonderzoek

Geachte leerkracht,

In het kader van mijn bachelorscriptie Logopedie aan de Hogeschool Rotterdam doe ik onderzoek naar kennis omtrent TOS (taalontwikkelingsstoornis) en de signalering hiervan in het basisonderwijs in Vlaardingen. In samenwerking met mijn huidige stagebegeleidster, A. van der Wilk, die werkzaam is bij Logopediepraktijk Peter Helderop, rees de vraag om hier onderzoek naar te doen. Tegenwoordig wordt preventieve logopedie steeds vaker geschrappt vanwege bezuinigingsplannen. Hierdoor hebben leerkrachten een belangrijkere rol gekregen. Het doel van dit onderzoek is een beter beeld krijgen van de kennis, ervaring en de mening van leerkrachten omtrent dit onderwerp. Aan de hand van de resultaten worden gerichte aanbevelingen geformuleerd, zodat kinderen met een TOS (taalontwikkelingsstoornis) vroegtijdig worden gesignaleerd. Omdat het gaat om vroegtijdig signaleren, zijn leerkrachten van de peutergroepen en groep 1, 2 en 3 uitgenodigd voor deelname aan het onderzoek.

De data kan alleen worden ingezien door de studentonderzoeker, opdrachtgever en de docentbegeleider. Na afloop worden deze gegevens vernietigd.

Uw medewerking wordt zeer op prijs gesteld. De gegevens worden geanonimiseerd. Het onderzoek is dus geheel anoniem en zal maximaal (x aantal) minuten duren. Het verzoek is om de vragenlijst op volledig eigen kennisniveau in te vullen voor betrouwbare resultaten. Er zijn geen goede of foute antwoorden. Voor verdere informatie en/of vragen kunt u mij mailen.

Hieronder de link naar de vragenlijst:

[Link](#)

Alvast hartelijk dank,

Aysenur Demircan
Studente Logopedie

9.3 Format vragenlijst inclusief *informed consent*

9.3.1. Inleiding

Vragenlijst voor leerkrachten en peuterspeelzaalleidsters: Een taalontwikkelingsstoornis

Fijn dat u deelneemt aan dit onderzoek. Dit onderzoek gaat over de kennis van leerkrachten en peuterspeelzaalleidsters omtrent TOS (taalontwikkelingsstoornis) en de signalering hiervan. Het doel van dit onderzoek is een beter beeld krijgen van de kennis, ervaring en de mening van leerkrachten en peuterspeelzaalleidsters omtrent dit onderwerp.

Voor het onderzoek is een vragenlijst opgesteld. De gegevens die uit de vragenlijst zullen voortkomen, zullen geanonimiseerd worden. Uw gegevens worden vertrouwelijk behandeld in overeenstemming met de 'Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)'. Na afloop van het onderzoek worden deze gegevens vernietigd.

9.3.2. Sectie één: Algemene vragen

Algemene vragen

Allereerst zult u hieronder een vraag om toestemming lezen voor deelname aan het onderzoek (een 'informed consent'). Lees deze zorgvuldig door. Als u vervolgens toestemt tot deelname, kunt u verder met het invullen van de vragenlijst.

De vragenlijst is ingedeeld in drie secties (Sectie 1: Algemene vragen, Sectie 2: Specifieke vragen TOS, Sectie 3: Tot slot). Het doel is om erachter te komen wat de leerkracht op dit moment omtrent taalontwikkelingsstoornissen en de signalering hiervan weet. Het is niet erg als u het antwoord niet weet, het is namelijk een inventarisatie en geen toets.

De vragenlijst zal ongeveer 15-20 minuten duren.

1. Om door te kunnen gaan met deze vragenlijst, vink dan de onderstaande keuzemogelijkheden aan: *

☐ Ja, ik heb bovenstaande informatie begrepen.

2. Geeft u toestemming voor gebruik van uw antwoorden? *

☐ Ja, ik ben het ermee eens dat mijn gegevens voor onderzoeksdoeleinden worden gebruikt.

3. Op welke school bent u werkzaam? *

- ☐ 't Ambacht
☐ De Globe
☐ De Singel
☐ Het Anker
☐ Avonturijn
☐ Het Spectrum
☐ De Schakel
☐ Erasmus

4. Aan welke groep geeft u les? *

Meerdere antwoorden zijn mogelijk. Indien u andere groepen les geeft, kunt u dit bij 'anders' invullen.

- ☐ Peuters
☐ Groep 1
☐ Groep 2
☐ Groep 3
☐ Andere

9.3.3.
Sectie
twee:
Specifieke
vragen
TOS

9.3.4. Sectie drie: Tot slot

Tot slot.

37. Heeft u behoefte aan meer kennis over het onderwerp 'een taalontwikkelingsstoornis en de signalering hiervan'? *

- ☐ Ja
- ☐ Nee

38. Zo nee, wat is de reden waarom u geen behoefte heeft aan meer kennis over het onderwerp 'een taalontwikkelingsstoornis en de signaleren hiervan'? *

Voer uw antwoord in

39. Zo ja, waarom heeft u behoefte aan meer kennis over het onderwerp 'een taalontwikkelingsstoornis en de signalering hiervan'? *

Voer uw antwoord in

40. Wat vond u van deze enquête? *

Voer uw antwoord in

41. Tot slot: Wilt u de resultaten van dit onderzoek ontvangen? *

- ☐ Ja
- ☐ Nee

42. Vul hieronder uw naam en e-mailadres in. *

Voer uw antwoord in

9.4 Codeboom

